

Motion till riksdagen 2009/10:K9

**av Marianne Berg m.fl. (v)
med anledning av prop. 2009/10:58**

Säkerhetskopiors rättsliga status

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2009/10:58 Säkerhetskopiors rättsliga status.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om huruvida säkerhetskopiering kan ske på sådant sätt att allmänna och icke allmänna handlingar hålls åtskilda.

Propositionens innehåll

Regeringen föreslår att säkerhetskopior ska undantas från begreppet allmän handling, genom ett tillägg i 2 kap. 10 § tryckfrihetsförordningen.

Dessutom föreslår regeringen att bestämmelsen om sekretess för uppgifter på de s.k. tsunamibanderna ska fortsätta att gälla och att den sekretessen ska gälla i högst 70 år. Vidare justeras bestämmelsen med anledning av den föreslagna definitionen av begreppet säkerhetskopior i tryckfrihetsförordningen. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

Inledning

Vänsterpartiet anser att offentlighetsprincipen är en av hörnstenarna i ett demokratiskt samhälle och är av fundamental betydelse för svenskt styrelseskick. Offentlighetsprincipen kan beskrivas som den grundsats enligt vilken samhällsorganens verksamhet ska bedrivas under allmän insyn och kontroll. Syftet är att garantera rättssäkerheten och effektiviteten i förvaltningen och i

Fel! Okänt namn på

folkstyret. Allmänheten ska garanteras insyn i och kontroll av både myndigheternas ärendehantering och deras verksamhet i stort.¹

Ett uttryck för offentlighetsprincipen är principen om allmänna handlingars offentlighet. För att garantera insyn i riksdagens, regeringens och myndigheternas arbete har principen om handlingars offentlighet skrivits in i en av grundlagarna, i tryckfrihetsförordningen. Enligt 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen har var och en rätt att ta del av allmänna handlingar för att främja ”ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning”.

Vänsterpartiet anser att den allvarliga kritik som framkommit i remissvaren på delbetänkandet Säkerhetskopiors rättsliga status (SOU 2009:5) bör tas i beaktande inför en eventuell ändring av en av våra grundlagar. Vi bör som lagstiftare självfallet sträva efter att inte riskera att ens tendera att urholka offentlighetsprincipen.

Även förslaget om att de s.k. tsunamibanden ska sekretessbeläggas i högst 70 år motsätter sig Vänsterpartiet starkt med hänvisning till den huvudregel som vanligtvis gäller enligt 2 kap. 14 § tryckfrihetsförordningen. Den dåvarande oppositionen kritiserade starkt den förra regeringen när den ville sekretessbelägga tsunamibanden i 70 år. Därför är det ytterst anmärkningsvärt att den nuvarande regeringen går på samma linje som den föregående och lägger fram i princip samma förslag om sekretessbeläggning i 70 år av tsunamibanden.

Säkerhetskopior undantas från begreppet allmän handling

Regeringens förslag att i 2 kap. 10 § andra stycket tryckfrihetsförordningen undanta säkerhetskopior från begreppet allmän handling, stämmer i huvudsak överens med kommitténs förslag i delbetänkandet Säkerhetskopiors rättsliga status. Men ett stort antal remissinstanser avstyrker förslaget, bl.a. Hovrätten över Skåne och Blekinge, Sveriges Författarförbund, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Svenska Journalistförbundet, TU – mediebranschorganisationen, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (Klys), Föreningen Copyswede och Riksarkivet. Andra remissinstanser har tungt vägande invändningar mot förslaget, bl.a. juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Umeå universitet, Riksdagens ombudsmän (JO), Post- och telestyrelsen (PTS), Patent- och registreringsverket (PRV) och Vägverket. Invändningarna går ut på att förslaget är oproportionerligt, alltför långtgående och man förordar i stället mindre ingripande ändringar i tryckfrihetsförordningen, eller ändringar i offentlighets- och sekretesslagen.

Vänsterpartiet delar inte regeringens bedömning att förslaget bör genomföras, med hänvisning till det stora antalet remissinstanser som avstyrker eller

¹ SOU 1988:64, s. 57.

framför allvarlig kritik mot förslaget. Detta trots att Vänsterpartiet satt med i kommittén som utarbetade förslaget. Remissförfarandet existerar för att nya aspekter på lagändringar ska komma fram och förhoppningsvis kunna förbättra befintliga lagförslag. Vänsterpartiet stöder de nya aspekter och resonemang som exempelvis JO lyfter fram, med förslag på ytterligare utredning av frågan.

Regeringen konstaterar i sin proposition, i likhet med flera remissinstanser, att rättsläget för säkerhetskopiors rättsliga status måste anses vara oklart, men anger detta som grund för att säkerställa att allmänheten inte ska ha rätt till insyn i säkerhetskopierad information.² Vänsterpartiet anser att det är en sällsynt illa vald orsak till sekretessbeläggning. Juridiken måste följa med den tekniska utvecklingen, och offentlighetsprincipen omfattar även datalagrad information.

En grundläggande tanke med offentlighetsprincipen är att det ska råda full insyn i samhällsorganens verksamhet. Alla ska kunna se vad som pågår och ta del av den information som hör till samhällsorganens verksamhet. Endast lagstadgade undantag, sekretesshinder, utgör undantag från offentlighetsprincipen. En konsekvens av detta är att den information som finns hos samhällsorganen och som samhällsorganens företrädare har tillgång till även är öppen för alla att ta del av. Medborgarna ska med andra ord ha tillgång till samma information som myndigheterna. Detta kallas likställighetsprincipen i lagstiftningssammanhang.

Likställighetsprincipen gäller även för datalagrad information. Det innebär att allmänheten ska ha tillgång till datalagrad information i samma utsträckning som den är tillgänglig för myndigheter.³

Problemet med regeringens förslag är att myndigheterna men inte medborgarna ges tillgång till säkerhetskopierad information. Eftersom förslaget innebär att en myndighet, men inte medborgarna, får använda säkerhetskopierad information också för andra syften än det som är det primära, dvs. att åter skapa information som gått förlorad, står det i strid med offentlighetens grundtanke om att den information som finns tillgänglig hos myndigheter också ska vara tillgänglig för allmänheten. Med andra ord bryter det mot likställighetsprincipen.

Vänsterpartiet anser att just genom att förslaget bryter mot likställighetsprincipen riskerar offentlighetsprincipen att urholkas. Allmänhetens insyn försvagas. Ett antal remissinstanser, bl.a. JO, ifrågasätter av denna orsak om en myndighet verkligen bör kunna använda informationen i en säkerhetskopia för vilket ändamål som helst. JO ifrågasätter om det i en sådan situation fortfarande är fråga om säkerhetskopior i egentlig mening.

Regeringen är medveten om problemet med förslaget men anser att det trots detta bör vara möjligt för en myndighet att använda information från en säkerhetskopia utan att det hindrar att säkerhetskopian omfattas av det föreslagna undantaget i tryckfrihetsförordningen.⁴

² Prop. 2009/10:58 Säkerhetskopiors rättsliga status, s. 22.

³ Prop. 2001/02:70 s. 16.

⁴ Prop. 2009/10:58 Säkerhetskopiors rättsliga status, s. 26.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet delar inte regeringens bedömning. Vänsterpartiet stöder JO:s förslag på lösning av problemet. JO menar att ett sätt att undvika att icke allmänna handlingar blir allmänna när de säkerhetskopieras vore att användandet av säkerhetskopior strikt begränsas till återskapande av information, eftersom renodlade säkerhetskopior, enligt JO:s mening, inte omfattas av regeln om diarium m.m. i 2 kap. 7 § 1 tryckfrihetsförordningen. Därför bör möjligheten att anpassa tekniken undersökas.⁵ Följaktligen anser Vänsterpartiet att det bör utredas om säkerhetskopiering kan göras på sådant sätt att allmänna och icke allmänna handlingar hålls åtskilda. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Sekretessen för uppgifter på de s.k. tsunamibanden

Vänsterpartiet delar inte heller regeringens uppfattning att sekretessen för uppgifter på de s.k. tsunamibanden ska fortsätta att gälla och att sekretessen ska gälla i 70 år. Vänsterpartiet är starkt kritiskt till både formen och själva innehållet i förslaget.

De s.k. tsunamibanderna är säkerhetskopior av Regeringskansliets datatrafik vid flodvågskatastrofen i Asien den 26 december 2004. Banden återfanns i ett källarförråd 2006 och har inte offentliggjorts. Den förra regeringen ville lägga 70 års sekretess på banden, vilket både den dåvarande oppositionen och Lagrådet opponerade sig mot. Samtliga partiledare utom Vänsterpartiets tog fram ett förslag om att sekretessbelägga banden i 70 år, vilket Vänsterpartiet starkt opponerade sig mot. I stället beslutades om en treårig sekretess och en utredning tillsattes. Vänsterpartiet anser att det är ytterst anmärkningsvärt att den nuvarande regeringen går på samma linje som den föregående och lägger fram i princip samma förslag om sekretessbeläggning i 70 år av tsunamibanderna.

Först och främst är det minst sagt uppseendeväckande ur konstitutionellt perspektiv att regeringen föreslår en särlagstiftning just för tsunamibanderna. Regeringen föreslår en lag som gäller ett enda fall. Själva grunden för lagar är ju att de ska vara generellt tillämpliga. Sättet att frångå normal lagstiftning väcker frågor, nyfikenhet och misstankar. Vad är det som döljer sig på dessa säkerhetskopior som är så laddat att våra vanliga grundlagar och lagar inte kan tillämpas?

Risken är att medborgarnas tilltro till demokratin undergrävs om vissa händelser leder till att nya speciallagar stiftas. Vänsterpartiet anser att lagstiftning ska vara generellt tillämplig och att själva formen med en särlagstiftning för tsunamibanderna är ytterst bekymmersam för tilltron till vårt demokratiska system ur ett konstitutionellt perspektiv.

⁵ JO, dnr 1251-2009, s. 10.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet motsätter sig med eftertryck även själva innehållet i förslaget, att banden ska sekretessbeläggas i 70 år. Faran med att sekretessbelägga banden är att regeringen skapar en grogrund för misstankar om att makthavarna har något att dölja, vilket i sin förlängning kan öka politikerföraktet.

Tsunamikatastrofen den 26 december 2004 blev ett trauma för Sverige med många personligt drabbade människor. Vid sådana extraordinära händelser som berör en så stor del av befolkningen ställs berättigade krav på att myndigheterna fungerar. För många som personligen drabbades av katastrofen, men även för andra, upplevdes regeringens agerande oorganiserat, ineffektivt och delvis närmast kaotiskt. Att fortsätta att undanhålla information om vad som egentligen hände under de här dagarna, riskerar att fördjupa misstron mot politiker genom misstankar om mörkläggning. Vänsterpartiet anser att det, om det är möjligt utan att riskera rikets säkerhet, är dags att allmänheten, de anhöriga och personligt drabbade, nu får insyn i vad som hände under de här dagarna. Hanteringen av en så stor katastrof bör inte kunna mörkläggas.

Vänsterpartiet anser att huvudregeln som vanligtvis gäller, enligt 2 kap. 14 § tryckfrihetsförordningen, för att få ta del av allmän handling även ska gälla uppgifter ur tsunamibanderna. Det innebär att myndigheten vid begäran om att få ta del av uppgifter från kopiorna gör en sedvanlig sekretessbedömning.

Visserligen är det mycket möjligt att en sekretessbedömning vid begäran att få ut uppgifter ur tsunamibanderna innebär att ingenting i säkerhetskopiorna kan lämnas ut, med hänvisning till exempelvis rikets säkerhet enligt 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen. Men då har i alla fall en prövning skett med stöd av tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen.

Med anledning av det i denna motion anförda yrkar Vänsterpartiet avslag på proposition 2009/10:58 Säkerhetskopiors rättsliga status.

Stockholm den 15 december 2009

Marianne Berg ()

Torbjörn Björlund ()

Kalle Larsson ()

Egon Frid ()

LiseLotte Olsson ()